

การรับประกันมาตรฐานและวิชาชีพ สถาบันอุดมศึกษา

ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน

มาตรฐานการศึกษา (Academic Standard)

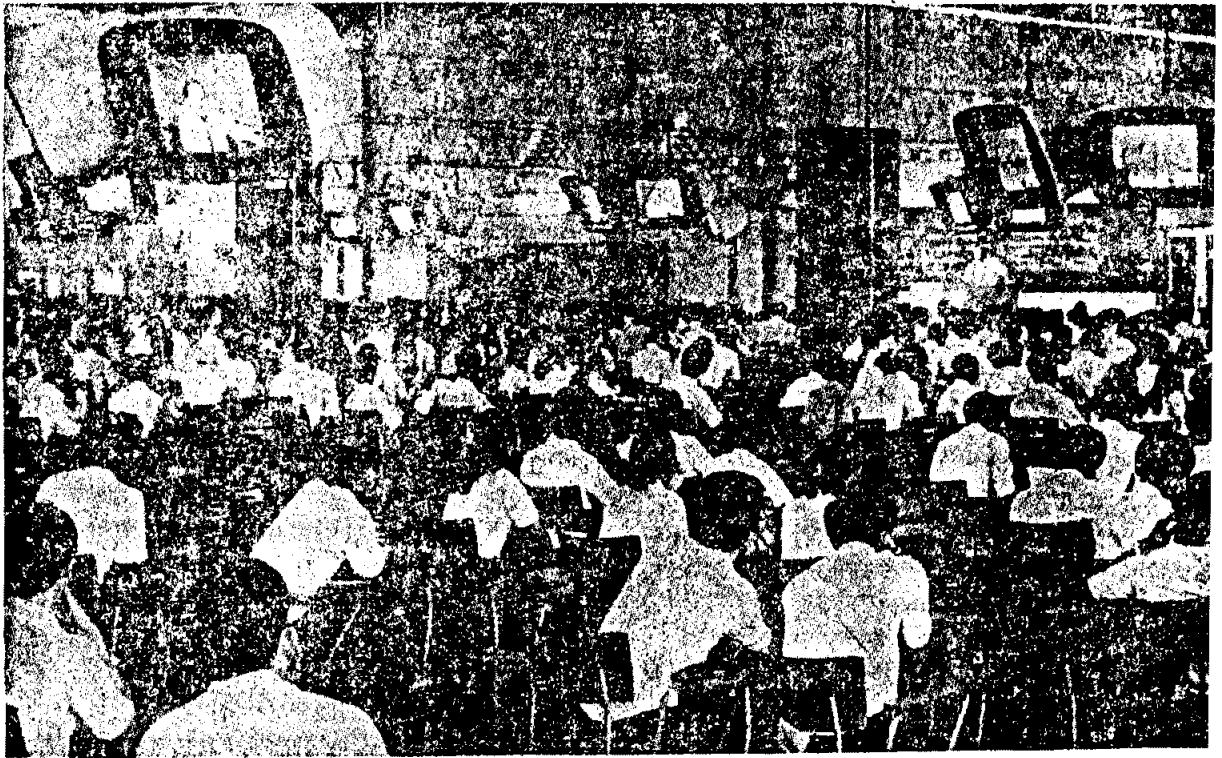
สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันสังคม ซึ่งมีหน้าที่หลักทางด้านการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อจะได้ใช้ความก้าวหน้าและความดีเด่นทางวิชาการให้บริการแก่สังคมในด้านการผลิตบัณฑิต และ

ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน

การวิจัยค้นคว้านั้น จำเป็นจะต้องเน้นประสิทธิภาพและคุณภาพของการให้บริการดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญ ผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษาเช่น บัณฑิต และผลการวิจัยค้นคว้ามักจะถูกประเมินจากบุคคลในวงการต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพได้มาตรฐานเพียงใด สิ่งที่เป็นหลักเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ “มาตรฐานการศึกษา”

นับตั้งแต่ยุคก่อนกำเนิดสถาบันอุดมศึกษาเป็นต้นมา ก็ได้มีการเน้นเรื่องมาตรฐานการศึกษากันมาโดยตลอด บัญญัติสำคัญที่สุดที่จะทำให้สถาบันอุดมศึกษามีมาตรฐานการศึกษาสูงเพียงใดหรือไม่ ก็คือ “คณาจารย์” เมื่อเกิดมีมหาวิทยาลัยแรก ๆ ขึ้นในโลกเมื่อประมาณ ๘๐๐ ปีมาแล้ว มหาวิทยาลัยเหล่านั้นก็เน้นเรื่องคุณภาพของคณาจารย์เป็นสิ่งสำคัญ จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า “คณาจารย์ที่เก่งกล้าสามารถคือ จุดเริ่มต้นของพัฒนาการของมหาวิทยาลัย” (Great teachers are the beginning

of university development) การวัดมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยจึงมักจะถือเกณฑ์ว่า ถ้ามีคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมเพียงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพแล้ว ก็เป็นที่เชื่อถือว่า มาตรฐานการศึกษาจะดีตามไปด้วย แนวความคิดดั้งเดิมที่ว่า ไม่มีสถาบันใดที่จะอำนวยความสะดวกการศึกษาให้มีคุณภาพสูงเกินกว่าคุณภาพของคณาจารย์ได้ จึงเป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและสืบทอดกันมาจนทุกวันนี้ นักศึกษาที่ประสงค์จะศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาใด ก็มักจะให้ความนิยมแก่สถาบันที่มีชื่อเสียง การมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยนั้น อาจจะเป็นที่รู้จักเพราะเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ แต่ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งลงไป

ก็มักจะพบความจริงว่า ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่นิยมของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวพันกับคุณภาพของคณาจารย์เสมอ และเห็นจะเป็นเพราะความเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพของคณาจารย์นั่นเองที่ทำให้สังคมยอมรับเสรีภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัยในการกำหนดหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ขึ้นเอง ทั้งนี้เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมผู้รู้ผู้เด่นในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกเป็นผู้กำหนดหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาก็อมหมดยุติตามสภาพความเป็นจริง หน่วยงานอื่นในสังคมก็ไม่น่าจะมีผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการเท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาที่จะทำหน้าที่กำหนด

หลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ได้ดีเท่ากับ นักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเอง เสรีภาพ ทางวิชาการด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จึงเป็นหลักประกันคุณภาพของการศึกษาระดับ อุดมศึกษา

อย่างไรก็ตามการใช้เสรีภาพทางวิชาการ ด้านนี้ แม้จะก่อให้เกิดผลดีทางด้านมาตรฐาน การศึกษา และเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสร้างควมดีเด่นทางวิชาการของสถาบัน อุดมศึกษาก็ตาม ในหลายกรณี ก่อให้เกิด ภาวะที่เรียกกันว่า “หอคอยงาช้าง” (Ivory Tower) ขึ้นได้โดยเฉพาะในกรณีที่มีมาตรฐาน การศึกษาเพื่อความดีเด่นทางวิชาการ

โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความเป็นจริง ของสังคม จนทำให้มหาวิทยาลัยแยกตัวเอง ออกจากสังคม และมีความเป็นประโยชน์ต่อ สังคมน้อยลง ความสมตลธ์ระหว่างเสรีภาพ ทางวิชาการและความรับผิดชอบในการสนอง ตอบต่อความต้องการของสังคม จึงเป็นเงื่อนไข ที่จำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องถือเป็น หลักในการจัดการศึกษา

องค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการ ศึกษา นั้น ถึงแม้จะเน้นคุณภาพของคณาจารย์ เป็นสำคัญ และเกือบจะเป็นปัจจัยเดียวในระยะ เริ่มแรกของการพัฒนาระบบและสถาบันอุดม ศึกษาสืบเนื่องกันต่อมากก็ตาม ในปัจจุบันได้มี การพิจารณาองค์ประกอบด้านอื่น ๆ กล่าวคือ ได้ขยายไปครอบคลุมถึงปัจจัยอื่นที่จะเอื้ออำนวย ประโยชน์ให้คณาจารย์ปฏิบัติภารกิจได้อย่างมี ประสิทธิภาพสมตามความมุ่งหมายของการ ศึกษาด้วย เช่น วัสดุอุปกรณ์ และอาคาร สถานที่ เป็นต้น ในการประเมินมาตรฐาน ของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย จึงมักจะครอบคลุมคำถาม 6 ประการ คือ¹

1. มหาวิทยาลัยนั้น ๆ มีภารกิจอะไร บ้าง ? เป็นการประเมินทางด้านปรัชญาหรือ จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของสถาบัน

1 Guide for the Evaluation of institution of Higher Education (Chicago: North Central Association of Colleges Secondary Schools, 1970).

2. มหาวิทยาลัยนั้น ๆ มีทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินภารกิจตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ระบุไว้ในข้อ 1 หรือไม่ เพียงใด ? เป็นการประเมินทางด้าน คุณวุฒิ ประสิทธิภาพและผลงานของคณาจารย์

ทรัพยากรทางการเงิน อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ตามสภาพความจำเป็นของการให้การศึกษาในสาขาวิชาการและวิชาชีพนั้น ๆ

3. หลักสูตรการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันหรือไม่ เพียงใด ? เป็นการประเมินหลักสูตรและประสิทธิภาพของการสอน

4. ระบบบริหารและบริการด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพเพียงพอและเหมาะสมสำหรับการดำเนินภารกิจเพียงใด ? เป็นการประเมินระบบการจัดการในแง่รูปแบบและโครงสร้างของระบบบริหาร ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของบุคลากรหลักกลุ่มต่าง ๆ เช่น คณาจารย์ และนักศึกษา รวมทั้งระบบการบริหารงานบุคคล

5. กิจกรรมนักศึกษาและการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยสัมพันธ์กับปรัชญาและภารกิจของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ หรือไม่ เพียงใด ? เป็นการประเมินกิจกรรมเสริมหลักสูตรบริการทางทันตแพทย์ หอพัก สวัสดิการอื่น ๆ รวมทั้ง วินัยนักศึกษาด้วย

6. สมรรถนะผลทางการศึกษาของนักศึกษาและของสถาบันเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ เพียงใด ? เป็นการประเมินผลงานทางด้านการศึกษาของนักศึกษา และผลการวิจัยค้นคว้าของสถาบัน

จากคำถามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษามีหลายอย่างเกี่ยวข้องกับคุณภาพของคนและคุณภาพของสิ่งของ รวมทั้งระบบการจัดการด้วย

เดิมเคยเน้นคุณภาพของคนทางด้านคณาจารย์ โดยถือว่าเป็นผู้ตบตันมาตรฐานการศึกษา ในปัจจุบันได้คำนึงถึงนักศึกษาว่าเป็นตัวการสำคัญทางด้านมาตรฐานการศึกษาด้วย ในระบบที่มีการแข่งขันกันรับโอกาสทางอุดมศึกษาจนถึงกับต้องมีการจัดวางหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกนักศึกษากันอย่างพิถีพิถัน อย่างเช่นประเทศไทยนี้ คุณภาพของนักศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษาอย่างที่เราเห็นได้ชัดเจนมหาวิทยาลัยที่มีมาตรฐานการศึกษาดีเป็นที่เชื่อถือหรืออยู่ในความนิยม ก็มักจะได้นักศึกษาที่ดี เพราะผู้ที่เรียนดีทั้งหลายจะพากันสมัครเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยดังกล่าวเป็นอันดับหนึ่ง หรืออันดับแรก ๆ ในเกือบจะทุกสาขาวิชา เมื่อมหาวิทยาลัยดังกล่าวคัดเลือกได้ผู้เรียนดีเข้าไปศึกษา คุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาก็ดีตามไปด้วย หรือไม่ยากที่จะ

ส่งเสริมให้มีมาตรฐานการศึกษาที่ตามปณิธานที่ตั้งไว้ เกณฑ์มาตรฐานที่ถือเป็นหลักได้โดยทั่วไปก็คือ คุณภาพของคณาจารย์และนักศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษา

ในยุคที่การอุดมศึกษาจัดจำกัด้วง คือ มีมหาวิทยาลัยน้อยแห่งสำหรับคนส่วนน้อย การที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดมาตรฐานการศึกษาเอง และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา ต่อมาเมื่อการอุดมศึกษาขยายตัว มีมหาวิทยาลัยมากขึ้นจำนวนผู้ศึกษามากขึ้น มีการย้ายโอนนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย ทั้งภายในประเทศเดียวกันและระหว่างประเทศ เกิดมีการเปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันเอง และระหว่างหน่วยงานที่รับบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ ทำให้เกิดความสับสนในความแตกต่างด้านมาตรฐานการศึกษา ความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษากลางก็เกิดขึ้นทั้งในระดับชาติของแต่ละประเทศ และในระดับนานาชาติหรือระหว่างประเทศด้วย เพื่อประโยชน์ของการศึกษาต่อและการทำงานของผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

หน่วยมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวมักจะประกอบด้วย หน่วยรับรองวิทยฐานะสถาบัน หน่วยรับรองมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา หน่วยประเมินคุณวุฒิ บางประเทศรวมงาน

มาตรฐานการศึกษาไว้หน่วยเดียว บางประเทศกระจายไว้หลายหน่วย บางประเทศรัฐบาลจะในการกำหนดมาตรฐานกลางบางประเทศให้จัดในรูปองค์การหรือสมาคมอิสระไม่เป็นส่วนงานของทางราชการ เกิดมีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการรับรองวิทยฐานะ และการกำหนดมาตรฐานอุดมศึกษาขึ้น

การรับรองวิทยฐานะ (Accreditation)

การจัดและดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา อาศัยหลักความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ การประกันหลักการดังกล่าวเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นระบบอิสระปลอดจากอิทธิพลภายนอก มักจะกระทำโดยการตรากฎหมายคุ้มครองและรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษา

เท่าที่ถือปฏิบัติอยู่เป็นสากลก็คือ ฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายจัดตั้งสถาบันประสาทปริญา โดยเจเพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยรูปของกฎบัตร (Charter) หรือในประเทศไทยก็คือพระราชบัญญัติ

สถาบันประสาทปริญา ระดับมหาวิทยาลัยจึงมีเสรีภาพทางวิชาการกว้างขวางมาก และโดยทั่วไปก็มักจะมีเสรีภาพในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและประสาทปริญา ระดับต่าง ๆ ใต้เอง ขอบเขตของเสรีภาพทางวิชา

การกำหนดให้กำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองมหาวิทยาลัยในลักษณะที่เป็นอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ในปัจจุบันจึงถือเป็นหลักปฏิบัติว่าการประสาทปริญญานั้นจะต้องมีกฎหมายรับรอง

สถาบันอุดมศึกษาที่จะทำการสอนถึงระดับปริญญา จะกระทำได้ 3 วิธี คือ

วิธีแรก ยกฐานะสถาบันให้เป็นชั้นประสาทปริญญาโดยมีกฎหมายรับรอง เช่น การขยายการสอนระดับปริญญาของวิทยาลัยครู และวิทยาลัยเทคนิค โดยอาศัย พ.ร.บ. วิทยาลัยครู และ พ.ร.บ. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 และการยกฐานะสถาบันจากวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัย เช่น สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรที่แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเดิมเป็นวิทยาลัยเกษตรกรรมระดับต่ำกว่าปริญญา เป็นต้น

วิธีที่สอง คือ การสมทบกับสถาบันประสาทปริญญาที่มีกฎหมายรับรองอยู่แล้ว เพื่อที่สถาบันสมทบซึ่งโดยสภาพที่เป็นอยู่ทำการสอนระดับต่ำกว่าปริญญาเป็นหลัก แต่อาจจะมีความร่วมมือในบางสาขาวิชาที่ทำการสอนถึงระดับปริญญาได้ โดยทำความตกลงกับสถาบันประสาทปริญญานั้น ที่จะสมทบให้ปริญญา ในกรณีเช่นนี้สถาบันพี่เลี้ยงเป็นผู้ประสาทปริญญา แต่การเรียนการสอนอาจกระทำในสถาบันสมทบโดยมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงทำหน้าที่ช่วยเหลือดู

แลดำเนินการมาตรฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงจึงทำหน้าที่เสมือนหนึ่งหน่วยรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษาไปในตัว โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่คุ้มครองมหาวิทยาลัยนั้นๆ

วิธีที่สาม คือ คล้ายกับวิธีแรกแต่ต่างกันโดยขอมช่วยกล่าวคือ ในประเทศอังกฤษถือว่าสถาบันที่จะประสาทปริญญาได้จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยเท่านั้น เพราะรัฐบาลจะออกบัตร (Charter) ให้เฉพาะมหาวิทยาลัย ส่วนสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ เช่น โพลีเทคนิค วิทยาลัยการศึกษา วิทยาลัยธุรกิจ และอื่น ๆ ไม่อาจจะประสาทปริญญาได้เอง เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาประเภทนี้มีจำนวนมาก แทนที่จะยกฐานะแต่ละแห่งที่พร้อมจะจัดการศึกษาระดับปริญญา รัฐบาลอังกฤษ ใช้วิธี จัดตั้ง สถาบัน ประสาทปริญญารวมระดับชาติขึ้น เรียกว่า The Council for National Academic Awards เป็นองค์การอิสระที่มีอำนาจทางกฎหมายที่จะรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีไม่มหาวิทยาลัย เพื่อให้สอนระดับปริญญาได้แต่ต้องประสาทปริญญาในนามสภาแห่งนั้นมีไว้ในนามของสถาบันแต่ละแห่ง จัดเป็นมาตรการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาระดับปริญญาอีกแบบหนึ่ง สถาบันใดต้องการ จะทำการ สอน ระดับ ปริญญา ต้องสมัครเป็นสมาชิกของ สภาตั้ง กล่าว เมื่อสภา ฯ

รับรองวิทยฐานะแล้วจึงจะทำการสอน ระดับปริญญาในสาขานั้น ๆ ได้

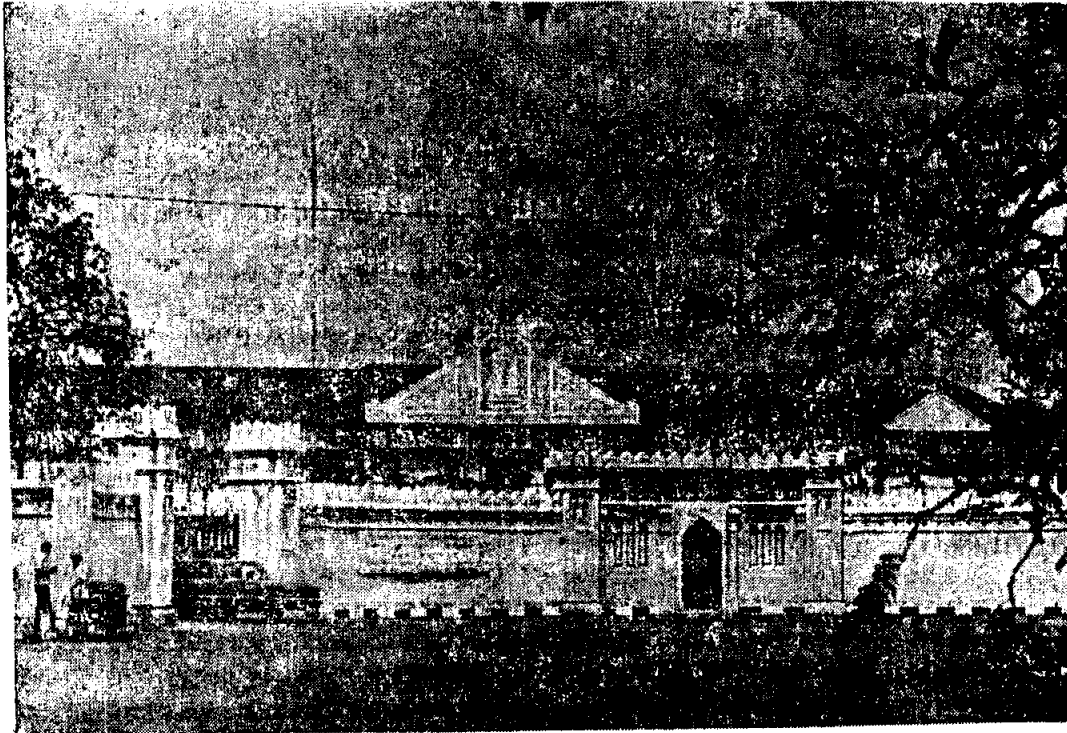
เท่าที่ถือปฏิบัติอยู่ในประเทศไทย ใช้วิธีแรกเป็นหลัก กล่าวคือ สถาบันประสาทปริญญาจะต้องมีอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นคุ้มครองและให้อำนาจเป็นการเฉพาะแต่ละแห่ง ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยก็ได้อำนาจการประสาทปริญญาตามที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. จัดตั้งมหาวิทยาลัย และมีจะประสาทปริญญาได้ทุกระดับ คือปริญญาตรี โท และเอก รวมทั้งการให้ปริญญาเกิตติมศักดิ์ด้วย ในระยะหลังได้มีการเรียกร้องให้มีการยกฐานะสถาบันระดับต่ำกว่าปริญญาขึ้นไปมาก จึงได้เกิดมีการให้อำนาจประสาทปริญญาเป็นกลุ่มสถาบันโดยการตรากฎหมายคุ้มครองให้เป็นกลุ่มตามประเภทของสถาบัน ได้แก่ พ.ร.บ. วิทยาลัยเอกชน พ.ศ. ๒๕๑๒ เพื่อรับรองการประสาทปริญญาของวิทยาลัยเอกชนทุกแห่งที่จัดตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายฉบับนี้ พ.ร.บ. วิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อรับรองการประสาทปริญญาของวิทยาลัยครู ซึ่งในปัจจุบันนี้มีอยู่ ๑๗ แห่ง ที่ทำการสอนถึงระดับปริญญา และ พ.ร.บ. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เพื่อรับรองการประสาทปริญญาของวิทยาลัยเทคนิค ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา

ข้อแตกต่างระหว่างวิธีการที่กระทำในประเทศไทยกับในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งคือ ของประเทศอังกฤษสถาบันประสาทแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ มหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละแห่งมีอำนาจประสาทปริญญาได้เองตามกฎหมาย และสถาบันอุดมศึกษาอื่นประสาทปริญญาโดยสภา Council for National Academic Awards (CNAA)² ส่วนในประเทศไทยใช้วิธีตรากฎหมาย ให้อำนาจโดยแยกกลุ่ม ๆ ตามลักษณะประเภทของสถาบัน และตามสังกัด ดังกล่าวคือ

สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ มี ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐแต่ละแห่งมี พ.ร.บ. คุ้มครองเฉพาะของตนเอง และวิทยาลัยเอกชนมี พ.ร.บ. รวมคุ้มครองการประสาทปริญญา

สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มี ๒ กลุ่ม ใน ๒ กรม คือ กลุ่มวิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครู ขณะนี้มีอยู่ ๑๗ วิทยาลัยที่สอนระดับปริญญาตรี กระทำโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. วิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งประสาทปริญญาได้เพียงระดับปริญญาตรีเท่านั้น และกลุ่มวิทยาลัยเทคนิค และอาชีวศึกษาอื่นในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จัดสอนระดับปริญญาตรี

2 Council for National Academic Awards, Regulation and Conditions for the Award of the Council's First Degree -London: Castle Cary Press, Ltd., 1974-

กระทรวงศึกษาธิการ

โดยอาศัยอำนาจ พ.ร.บ. วิทยาลัยเทคโนโลยี
และอาชีวศึกษา

จึงอาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันนี้มีสถาบัน
ประสาธปริญญายอยู่ 4 กลุ่ม คือ มหาวิทยาลัย
ของรัฐ 13 แห่ง วิทยาลัยเอกชน 10 แห่ง
วิทยาลัยครู 17 แห่ง และวิทยาลัยเทคโนโลยี
และอาชีวศึกษาอีกจำนวนหนึ่ง กลุ่มแรกคือ
มหาวิทยาลัยของรัฐ ประสาธปริญญาทูกระดับ
ตั้งแต่ปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก ส่วน 3
กลุ่มหลังคือวิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยครู และ
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษานั้น บริการ
การศึกษาในระดับที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี

การจ้กให้มีสภา หรือ คณะกรรมการ

ควบคุมมาตรฐานการประสาธปริญญาลายกลุ่ม
เช่นนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ดีก็มีอยู่บ้าง เช่น แก่
ละกลุ่มเน้นเฉพาะในเรื่องแคบ ๆ ทำให้องค์
การควบคุมดูแลมาตรฐานทำได้รัดกุมและรอบ
คอบ แต่ก็อาจมีข้อเสียได้ในแง่มาตรฐานรวม
หากขาดการประสานงานที่ดี หรือปราศจาก
ระบบประสานงานระหว่างกลุ่มก็อาจทำให้เกิด
ความลักลั่นและความไม่เท่าเทียมกัน ทางด้าน
มาตรฐานของปริญญา รวมทั้งการผลิตบัณฑิต
เพื่อในบางแขนง วิชาที่เปิดสอนซ้ำกันระหว่าง
กลุ่มได้เมื่อมีหลายกลุ่มหลายสภา และกรรมการ
เช่นนี้ อาจจะมีควมจำเป็นที่จะต้องจัด
องค์กรประสานงานกลางขึ้นทำนองสภาสถาบัน

ประสาทปริญญา โดยให้มีผู้แทนของสภาหรือ คณะกรรมการทั้ง 4 กลุ่ม เป็นองค์ประกอบ ขององค์การประสานงานกลางนี้ หรืออาจจะ ทำในรูปอื่น เช่น การจัดประชุมพบปะระหว่าง ประธานคณะกรรมการหรือสภาของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นครั้งคราว หรือเป็นการประจำเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และหาแนวทางปฏิบัติ ร่วมในบางเรื่องที่น่าจะปฏิบัติแนวเดียวกัน ได้ ทั้งนี้เพื่อการตรึงมาตรฐานของการศึกษาระดับ ปริญญาให้อยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือมากขึ้น

การจัดระบบรับรองวิทยฐานะ และ มาตรฐานในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นการ จัด โดยยึดหลักความเป็นอิสระ และเสรีภาพ ทางวิชาการถือว่า แต่ละกลุ่มสถาบันเมื่อถูก หมายให้อำนาจก็จะสามารถกำหนดวิทยฐานะ และมาตรฐานรวมทั้งอำนวยความสะดวก การ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดได้ การ ควบคุมตรวจสอบเป็นเรื่องราวในของแต่ละ กลุ่มสถาบัน ผู้ที่สำเร็จปริญญาจากสถาบัน เหล่านี้ก็คือว่า เป็นปริญญาที่ถูกต้องตามกฎ- หมาย แต่ถ้าสถาบันใดไม่มีอำนาจประสาท ปริญญาแต่ไปให้ปริญญาเข้า ก็ถือว่าเป็น ปริญญาเถื่อนหน่วยงานภายนอกก็จะไม่มีส่วน เข้าไปตรวจสอบควบคุมการดำเนินงานโดยตรง

แต่อาจจะมีโดยทางอ้อม เช่น ได้รับเลือกเข้า ร่วมอยู่ในสภาหรือกรรมการของกลุ่มนั้น ๆ เป็น ต้น อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นที่จะต้องมี การ ควบคุมตรวจสอบมาตรฐานโดยไม่เสียหลักการ ด้านความเป็นอิสระ และเสรีภาพทางวิชาการ ของสถาบันก็ยังมียู่ ในหลายประเทศจึงได้จัด ให้มีการรับรองวิทยฐานะทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับ สถาบัน และหลักสูตรการศึกษาด้วยเรียกกันว่า Accreditation³ ในระบบอุดมศึกษาของ อเมริกัน และ Validation ในระบบอังกฤษ คำไทยที่ใกล้เคียงที่สุดก็คือ การรับรองวิทย ฐานะและมาตรฐานการศึกษา

การรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการ ศึกษา เป็นมาตรการอันหนึ่งที่ประกันคุณภาพ ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หลักเกณฑ์และ วิธีกาที่ใช้รับรองวิทยฐานะอาจแตกต่างกัน ไป ตามสภาพสังคม และระดับการศึกษา แต่หลัก การมักจะสอดคล้องกัน ในแง่ของการส่งเสริม ให้สถาบัน การศึกษาจัดการศึกษามีคุณภาพได้ มาตรฐานเป็นที่น่าเชื่อถือหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ รับรองวิทยฐานะมักจะเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการอนุญาตให้เอกชนเข้า ร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา สถาบันการ ศึกษาของเอกชนมักจะต้องได้รับการรับรอง

3 Fraak G. Dickes and Jerry W. Miller, A Current Perspective on Accreditation (Washington D.C.: American Association for Higher Education, 1972).

และเห็นชอบจากรัฐ จึงจะจัดและดำเนินการศึกษาได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย มักจะกระทำ โดยการตราพระราชบัญญัติ เพื่อให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินการ จึงถือได้ว่าเป็นการรับรองวิทยฐานะเบื้องต้น ในประเทศที่ถือว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ เช่น ประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษาระดับประกาศนียบัตรไม่ว่าจะเป็นสถาบันของเอกชน จะจัดตั้งขึ้นได้ก็ด้วยความเห็นชอบจากรัฐบาล และต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองการจัดและดำเนินการ มิฉะนั้นจะกระทำมิได้

การรับรองวิทยฐานะเบื้องต้นในลักษณะเช่นนี้ เป็นหลักประกันสำคัญทางด้านความเป็นอิสระในการดำเนินการกิจ และเสรีภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัย แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาเสมอไป จึงได้มีการคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา โดยการจัดให้มีระบบการรับรองวิทยฐานะในแบบ ๆ ขึ้น ซึ่งขอนำมาเสนอ 2 ระบบ ด้วยกัน คือ ระบบการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ เพื่อที่จะหาแนวเทียบที่ถือปฏิบัติอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน

การรับรองวิทยฐานะในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าการศึกษาเป็นภารกิจของรัฐแต่ละรัฐ รัฐบาลกลางจึงไม่มีหน้าที่ในการจัด และดำเนินการศึกษาโดยตรง แม้ระดับรัฐแต่ละรัฐก็ใช้ระบบการกระจายอำนาจ โดยมอบให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดและดำเนินการศึกษา ในรูปของการแบ่งเขตการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมและมัธยมศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษานั้นสถาบันอุดมศึกษามีความเป็นอิสระ ในการดำเนินการสูงมาก สถาบันอุดมศึกษาระดับประกาศนียบัตร ซึ่งมีอยู่ 2,000 กว่าแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน จึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านคุณลักษณะและคุณภาพของการศึกษา เพื่อประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันอุดมศึกษา จึงได้มีการจัดตั้งองค์การและสมาคมอิสระซึ่งไม่ใช่ส่วนงานของรัฐบาลขึ้นทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษาด้วยความสมัครใจ และความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาเอง การรับรองวิทยฐานะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การรับรองวิทยฐานะสถาบัน (Institutional or General Accreditation) และการรับรองมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา (Specialized or Professional Accreditation)

การรับรองวิทยฐานะสถาบัน เป็นการรับรองมาตรฐานการศึกษาตาม ๆ ทั่วประเทศนี้ เพื่อจะพิจารณาว่าสถาบันอุดมศึกษาในนั้น ๆ มีปรัชญาการศึกษา ระบบการจัดการ หลักสูตร และการสอน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่การเงิน และผลของการศึกษาของนักศึกษาอยู่ในระดับใด จักการศึกษาได้ลงมาตรฐานที่สถาบันนั้น ๆ มุ่งประสงค์หรือไม่ ถ้าอยู่ในระดับได้มาตรฐานแตกต่างกัน ตามเกณฑ์ก็คือว่าได้รับการรับรองวิทยฐานะ เนื่องจากประเทศสหรัฐมีอาณาบริเวณกว้างขวาง สถาบันอุดมศึกษาในรัฐต่าง ๆ จึงรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมรับรองวิทยฐานะประจำภูมิภาคขึ้น โดยแบ่งเป็น 6 ภูมิภาค ภาคหนึ่ง ๆ ครอบคลุมรัฐต่าง ๆ ตั้งแต่ 2-19 รัฐ สมาคมที่ตั้งขึ้นประจำภูมิภาค (Regional Accredital Agencies) จะทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาในเขตของตน สมาคมเหล่านี้มีหน้าที่รับรองวิทยฐานะของสถาบันโดยส่วนรวมว่าดำเนินกิจการได้มาตรฐาน ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ วิธีการและเกณฑ์มาตรฐานที่สมาคมแต่ละภูมิภาคใช้อาจจะแตกต่างกันอยู่บ้างในข้อปลีกย่อย แต่ส่วนใหญ่แล้วเหมือนกัน

การรับรองมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา กระทำโดยองค์การระดับชาติ ซึ่งตั้งขึ้นในรูปของสมาคมวิชาชีพเฉพาะสาขาหรือกลุ่มวิชาเพื่อ

พิจารณารับรองมาตรฐานการศึกษาของแต่ละสาขา ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ศึกษายังไม่เหมาะสมปฏิบัติวิชาชีพที่รับตำแหน่งเป็นแก่การรับรองมาตรฐานของคณะวิชา หรือภาควิชา และมักจะกระทำในสาขาวิชาชีพใดกลุ่มหนึ่ง หรือสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ขึ้นอยู่กับประมาณ 50 สาขาด้วยกัน เช่น สถาบันต่อเรือแพทยศาสตร์ บริหารธุรกิจ แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ และการศึกษา หลักสูตร เป็นต้น องค์การหรือสมาคมเหล่านี้จะไม่รับรองสถาบันโดยส่วนรวมแต่จะรับรองวิทยฐานะเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องในภาควิชาชีพเท่านั้น ในทางปฏิบัติถือว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องได้รับการรับรองวิทยฐานะประเภทแรกคือ โดยส่วนรวมก่อน จึงจะรับรองมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาเฉพาะสาขา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องรับรองส่วนใหญ่ก่อนจึงจะรับรองส่วนย่อย

วิธีการรับรองวิทยฐานะสถาบัน
องค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญของการรับรองวิทยฐานะสถาบัน ประกอบด้วย

1. **เกณฑ์มาตรฐาน** ซึ่งองค์การที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะกำหนดขึ้นและจัดพิมพ์ไว้ในคู่มือ เกณฑ์มาตรฐานโดยทั่วไปจะครอบคลุมตั้งแต่ปรัชญาของสถาบัน หลักสูตรการสอน ห้องสมุด คณาจารย์ นักศึกษา

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการเงิน อาคารสถานที่ และโครงการพัฒนาสถาบันต่าง ๆ โดยปกติองค์การรับรองวิทยฐานะและสถาบันที่เป็นสมาชิก จะร่วมกันกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ เหล่านี้ พร้อมทั้งมีการทบทวนและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เกณฑ์มาตรฐานมักจะประกอบด้วย

- 1.1 *ปรัชญา และจุดมุ่งหมาย* ของสถาบัน
- 1.2 *องค์การบริหาร* ซึ่งครอบคลุมถึงสถาบัน การจัดระบบบริหารบุคลากร และบริการต่าง ๆ
- 1.3 *หลักสูตรการศึกษา* รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรศึกษากับจุดมุ่งหมายของสถาบัน การรับนักศึกษา ปริมาณนักศึกษา ลักษณะของหลักสูตร และประสิทธิภาพของการสอน
- 1.4 *ทรัพยากรและการเงิน* รวมถึงระบบการจัดการด้านการเงิน งบประมาณค่าใช้จ่าย รายได้ และการระดมทรัพยากรในอนาคต เพื่อจะประเมินความมั่นคงทางการเงิน และทรัพย์สินอัน

เป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา

- 1.5 *คณาจารย์* พิจารณาในแง่คุณวุฒิ ประสบการณ์ เงินเดือนค่าจ้าง อัตราชั่วโมงการทำงาน สวัสดิการ และสภาพการทำงานอื่น ๆ เพื่อจะประเมินคุณภาพของคณาจารย์
- 1.6 *ห้องสมุด และบริการด้านไลบรารี* พิจารณาในแง่ของบริการและการใช้แหล่งวิทยาการเหล่านี้ในการจัดการศึกษาของสถาบัน
- 1.7 *บริการนักศึกษา* ทางด้านการแนะแนว ปฐมนิเทศ การหางานทุนการศึกษา หอพัก และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ
- 1.8 *อาคารสถานที่* พิจารณาในแง่ความปลอดภัย การใช้และการบำรุงรักษา
- 1.9 ในกรณีที่มีการสอนระดับบัณฑิตศึกษาด้วย ก็จะมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานประเมินบัณฑิตวิทยาลัย

โดยเฉพาะในท่านคณาจารย์ นักศึกษา หลักสูตรการสอน และบริการวิชาการที่จำเป็น สำหรับการศึกษาระดับนี้

1.10 กิจกรรมการวิจัย

1.11 โครงการพัฒนาสถาบันในระยะยาว

จะเห็นได้ว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญด้านต่าง ๆ ของสถาบันประสาทปัญญาอย่างครบถ้วน และมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ สถาบันที่จะได้รับการรับรองจะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว การประเมินมาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินวิทยฐานะก็เพื่อจะหาคำตอบสำหรับคำถาม 7 ข้อต่อไปนี้

1. ปรัชญาและภารกิจของสถาบันนั้นๆ คืออะไร? ต้องการจะจัดการศึกษาเพื่ออะไร?
2. สถาบันมีทรัพยากรเพียงพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้หรือไม่?
3. ระบบการจัดการของสถาบันนี้จัดวางไว้เหมาะสมกับการที่จะปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่?
4. โปรแกรมการศึกษาที่เปิดสอนครอบคลุมและมีคุณภาพสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันเพียงใด?

5. สถาบันมีนโยบาย และการปฏิบัติที่จะช่วยสร้างสรรค์วงจรวงจรชีวิตและกำลังใจของคณาจารย์แค่ไหน เพียงไร?

6. การดำเนินชีวิตของนักศึกษาในสถาบัน สัมพันธ์และเหมาะสมกับปรัชญาและภารกิจของสถาบันเพียงใด?

7. สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายของสถาบันหรือไม่

ถ้าสถาบันให้คำตอบที่ชัดเจน เข้าตามเกณฑ์มาตรฐานสถาบันทั้ง 7 ประการนี้ ก็จะได้รับ การรับรองวิทยฐานะ ถือได้ว่ามีมาตรฐานการศึกษาควรแก่การเชื่อถือ

2. การจัดทำรายงานของสถาบัน (Self- Study Report) สถาบันที่ขอสมัครเข้ารับการรับรองวิทยฐานะ จะต้องจัดทำการศึกษา และรายงานกิจการของสถาบันตามหัวข้อต่างๆ ที่กำหนดไว้ในคู่มือของเกณฑ์มาตรฐานที่กล่าวมาแล้ว การจัดทำรายงานดังกล่าวมักจะใช้เวลาประมาณ 1 ปี โดยตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ จากผู้บริหารและคณาจารย์ประจำของสถาบันนั้น ๆ ทำการศึกษาและวิเคราะห์เป็นด้าน ๆ รวมทั้งจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเสนอต่อองค์การรับรองวิทยฐานะเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณารับรองวิทยฐานะ

โดยปกติรายงานของสถาบันมักจะครอบคลุมเรื่องประวัติ ความเป็นมา และปรัชญาของสถาบันโดยสังเขป เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาและสถานภาพของสถาบันโดยรวม ๆ มีการรายงานถึงวิธีการจัดทำ การประเมินผลตนเอง โดยชี้ให้เห็นถึงผลตนเอง โดยชี้ให้เห็นถึงงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ของานเพื่อการนี้ รวมทั้งการอธิบายถึงการจ้องการและระบบบริหารของสถาบันที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนสำคัญของรายงานอีกส่วนหนึ่งคือ การประเมินผลสถาบันตามกฎหมายและมาตรฐานในส่วนที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา โครงสร้างของระบบบริหาร โปรแกรมการศึกษา ทรัพยากรการเงิน

คณะกรรมการ ห้องสมุด รายงานบริการ นักศึกษา อาคารสถานที่ กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ บัณฑิตศึกษา (ถ้ามี) การวิจัยและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในอนาคต รายงานส่วนนี้ออกจากจะเขียนรายงานเชิงพรรณนาแล้ว ยังอาจจัดเสนอข้อมูลในรูปตารางหรือแผนภูมิประกอบให้เห็นชัดเจนด้วย

คุณค่าของการจัดทำรายงานประเมินผลทำนอง Self-Study นี้มีเป็นอเนกประการ กล่าวคือ นอกเหนือจากการใช้ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการภายนอก ที่องค์การรับรองวิทยฐานะแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ประเมิน

สถาบันเพื่อการรับรองวิทยฐานะแล้วยังเป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความร่วมมือประสานงานภายในกลุ่มบุคลากรของสถาบันทำให้สมาชิกของสถาบัน ได้มีความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของสถาบันอย่างแท้จริง และที่สำคัญที่สุดก็คือ ช่วยให้ผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันได้ทราบสถานภาพ จุดเด่น และจุดอ่อนของสถาบันทุกแง่มุมอันจะเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงอย่างแท้จริงกิจการของสถาบันให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการประเมินผลของตนเอง ช่วยให้สถาบันรู้จักตนเองดีขึ้น และเพราะความรู้จักตนเองดีขึ้น และเพราะความรู้จักตนเองอย่างทะลุปรุโปร่งนี้เองสถาบันก็จะได้แนวทางการปรับปรุงตนเองที่ชัดเจนขึ้นด้วย

3. ผลการประเมินจากคณะกรรมการภายนอก (On-Site Evaluation) เมื่อทางสถาบันที่ขอเข้ารับรองวิทยฐานะได้เสนอรายงานประเมินผลตนเอง และพร้อมที่จะให้องค์การรับรองวิทยฐานะเข้ามาดำเนินการพิจารณา รับรองวิทยฐานะแล้วทางองค์การฯ ก็จะแต่งตั้งคณะกรรมการชั้นคณะกรรมการ ประกอบด้วยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยและองค์การวิชาชีพต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ขนาดของคณะกรรมการขึ้นอยู่กับขนาดและลักษณะของสถาบันที่ขอเข้ารับรองสถาบันที่ขอให้รับรอง ถ้าเป็นสถาบัน

ใหญ่ที่ซับซ้อน คณะกรรมการก็จะมีจำนวนมากตามขนาดของสถาบันด้วย มิได้มีการกำหนดไว้แน่นอนเกี่ยวกับขนาดของคณะกรรมการ

เมื่อทางองค์การ ฯ ให้รายชื่อกรรมการครบแล้วก็จะส่งรายชื่อให้สถาบันพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนแต่งตั้งเพื่อให้คณะกรรมการมีความเป็นกลางจริง ๆ เมื่อทางสถาบันไม่ขัดข้อง ผู้หนึ่งผู้ใดในคณะกรรมการแล้วองค์การ ฯ ก็จะตั้งกรรมการโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งเป็นประธาน คณะกรรมการดังกล่าวจะทำการศึกษารายงานการประเมินผลตนเองที่สถาบันจัดทำขึ้น แล้วจึงได้มีการนัดหมายกับทางสถาบันที่จะมาเยี่ยมชมกิจการและทำการประเมินผล ณ ที่ทำการของสถาบัน โดยปกติการประเมินผล โดยคณะกรรมการภายนอกจะใช้เวลาประมาณ 1-4 วัน คณะกรรมการทุกคนจะเดินแถวมา ณ สถาบัน มีการพบปะกับผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา กรรมการสภามหาวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการพึงประสงค์ รวมทั้งการเยี่ยมชมกิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่อาจจะไม่สมบูรณ์ในรายงานการประเมินผลตนเอง ก่อนจะสิ้นสุดการประเมินผลคณะกรรมการภายนอกจะจัด

ให้มีการพบปะกับอธิการบดีและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย เพื่อเสนอผลสรุปการเยี่ยมชมกิจการโดยย่อ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันก่อนจะเดินทางกลับ

หลังจากนั้นคณะกรรมการก็จะร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินผลขั้นต่างหากอีก 1 ฉบับเพื่อเสนอผลการประเมินเพื่อรับรองวิทยฐานะต่อองค์การรับรองวิทยฐานะนั้น ๆ รายงานฉบับนี้อาจจะสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลตนเองของสถาบัน หรืออาจมีข้อแตกต่างในบางประเด็นในทางปฏิบัติองค์การรับรองวิทยฐานะจะถือเอารายงานของคณะกรรมการภายนอกเป็นหลักว่าสมควรจะรับรองวิทยฐานะสถาบันนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าสถาบันเห็นว่ารายงานของคณะกรรมการภายนอกไม่แม่นยำและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่สถาบันก็สามารถเรียกร้องให้มีการแก้ไขให้ถูกต้องได้ แต่โดยทั่วไปแล้วมักจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น

4. การประกาศรับรองวิทยฐานะ (Publication) เมื่อองค์การรับรองวิทยฐานะประชุมพิจารณาและประเมินแล้ว เห็นว่าสถาบันใดมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์มาตรฐานก็จะจัดพิมพ์รายชื่อของสถาบันนั้น ๆ ในประกาศขององค์การ ถือว่าเป็นการให้การรับรองเป็นทางการ การรับรองนี้มิใช่เป็นการรับรองโดยไม่มีเงื่อนไข โดยปกติองค์การจะถือเอา

พัฒนาความมั่นคง และชื่อเสียงเกียรติคุณของสถาบันเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ถ้าเป็นสถาบันใหม่ เพิ่งได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครั้งแรกให้มีการประเมินใหม่ทุก ๆ 5 ปี หรือ 7 ปี ถ้าเป็นที่เชื่อถือได้ อาจจะทุก ๆ 10 ปี เป็นต้น การที่ไม่ให้การรับรองถาวรตลอดไปเป็นมาตรการสำคัญที่จะใช้ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันให้อยู่ในระดับที่ดีอยู่เสมอ

5. การประเมินผลซ้ำ (Re-evaluation)

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การรับรองวิทยฐานะเป็นกรรับรองมาตรฐานชั่วคราวเป็นช่วงเวลาสั้นๆ เมื่อครบช่วงเวลาเช่น 5 ปี 7 ปี หรือทุก 10 ปี องค์กรก็จะจัดให้มีการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานซ้ำ เพื่อตรวจสอบว่าสถาบันสมาชิกยังมีสถานภาพควรแก่การรับรองวิทยฐานะอยู่หรือไม่ การประเมินผลซ้ำก็มีขั้นตอนและวิธีการเช่นเดียวกับการประเมินผลครั้งแรก กล่าวคือมีการจัดทำทำการประเมินผลตนเอง มีคณะกรรมการภายนอกเข้ามาทำการประเมินผล และเสนอผลต่อองค์กร เพียงแต่อาจจัดทำแยกต่างหากจากรับรองวิทยฐานะเมื่อแรกเข้ารับการรับรอง ถ้าหากสถาบันสมาชิกยังมีมาตรฐานตามเกณฑ์ครบถ้วน องค์กรก็จะประกาศให้การรับรองวิทยฐานะต่อไปอีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ถ้ามีข้อบกพร่องบางประการองค์กรฯ ก็จะให้ทางสถาบันปรับปรุง

แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ถ้าตรวจสอบแล้วยังไม่ได้มาตรฐานก็อาจจะถอนการรับรองวิทยฐานะ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะเกิดผลเสียแก่สถาบัน โดยเฉพาะในแง่บัณฑิตที่สำเร็จออกไปอาจหางานทำลำบากหรือไปศึกษาต่อสูงขึ้นไปในสถาบันอื่นเพื่อองค์การรับรองวิทยฐานะไม่ได้ การรับรองวิทยฐานะจึงเป็นมาตรการสำคัญในการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา

การรับรองวิทยฐานะเท่าที่ปฏิบัติอยู่ในสหรัฐอเมริกาทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาเป็นเรื่องของความสมัครใจ (Voluntary) ของสถาบัน กระทำโดยกลุ่มนักวิชาการและวิชาชีพในเรื่องเดียวกัน (Peer Evaluation) และโดยหน่วยงานที่มีส่วนงานของรัฐบาลเพื่อผลุงมาตรฐานการศึกษา และเป็นหลักประกันแก่ประชาชนในคำบริการการศึกษาที่มีมาตรฐาน และการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพนับว่าเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญทางด้านการสร้างสรรค์วงจรคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

**การรับรองวิทยฐานะในประเทศ
อังกฤษ**

การอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษ อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบัน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ

ด้วยกัน คือ มหาวิทยาลัย ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ ๔๔ แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่มีได้มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัย เช่น วิทยาลัยวิชาการศึกษา และโปลีเทคนิค เป็นต้น สถาบันประเภทที่สองนี้มีจำนวน 100 กว่าแห่ง เท่าที่ปฏิบัติอยู่ในประเทศอังกฤษ สถาบันที่จะประสาทปริญญาได้เองนั้นจะต้องมีฐานะโดยกฎบัตรเป็นมหาวิทยาลัยเท่านั้น หรือมิฉะนั้นก็ต้องเป็นสถาบันที่กฎหมายให้อำนาจประสาทปริญญาได้ เมื่อสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อมหาวิทยาลัยได้ขยายการศึกษาถึงขั้นปริญญา จำเป็นต้องพึงสถาบันที่มีอำนาจตามกฎหมายในการที่จะประสาทปริญญา ทางเลือกที่มีอยู่เดิมก็คือการขอเข้าเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยหนึ่ง เพื่อให้มหาวิทยาลัยนั้น ๆ รับรองการให้ปริญญา ต่อมาทางรัฐบาลอังกฤษได้สังเกตเห็นความสะดวกแก่สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ในการจัดการศึกษาขั้นปริญญา โดยมีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเคียงได้กับมหาวิทยาลัย จึงได้จัดตั้งสภาการรับรองวิทยฐานะแห่งชาติขึ้นในปี ค.ศ. 1964 ชื่อว่า Council for National Academic Awards (CNAA) มีฐานะเป็นองค์การอิสระที่ตั้งขึ้นโดยมีกฎหมายคุ้มครอง เพื่อให้ทำหน้าที่ประสาทปริญญาและประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษานอกระบบมหาวิทยาลัยที่สภา ฯ ดังกล่าวให้การรับรองวิทยฐานะ

การดำเนินงานของสภาการรับรองวิทยฐานะแห่งชาตินี้จัดในรูปคณะกรรมการแบบสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 30 คน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาและวิทยาศาสตร์แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ คือ

- ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้แทนมหาวิทยาลัย จำนวน 7 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในสถาบันอุดมศึกษา
- นอกจากระบบมหาวิทยาลัยจำนวน 10 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม จำนวน 6 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยเป็นเจ้าหน้าที่การศึกษาระดับท้องถิ่น จำนวน 2 คน
- ผู้ที่สภา ฯ เชิญเข้าร่วมคณะกรรมการไม่เกิน 3 คน

หัวหน้าสำนักงาน CNAA เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ประธานและคณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี แต่อาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้

สภา CNAA เป็นองค์การบุคคลที่มีนาจเต็มตามที่ระบุไว้ในกฎหมายจัดตั้งรวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ได้ ในการดำเนินงานสภา ฯ จึงทำหน้าที่ทางด้านการ

กำหนดนโยบาย ทราาระเบียบข้อบังคับ และ
วินิจฉัยสั่งการในเรื่องสำคัญๆ เท่านั้น องค์การ
ระดับดำเนินการและปฏิบัติการได้แก่ คณะ
กรรมการประจำ และคณะกรรมการเฉพาะกิจ
ร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่ประจำ

ในปัจจุบันสภาฯ ได้จัดให้มีคณะกรรมการ
การประจำกลุ่มวิชาและสาขาวิชาดังนี้ คือ

1. คณะกรรมการสาขาวิชาศิลปศาสตร์
และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีคณะทำงานประจำสาขา
วิชาในกลุ่มนี้อยู่ 22 สาขา
2. คณะกรรมการวิชาการศึกษา ซึ่งมี
คณะทำงานประจำสาขาวิชาในกลุ่มนี้อยู่ 14 สาขา
3. คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ซึ่งมีคณะทำงานประจำสาขาวิชาในกลุ่ม
นี้อยู่ 29 สาขา
4. คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ซึ่งรับ
ผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญา
ตรี

คณะกรรมการระดับกลุ่มวิชาและเฉพาะ
สาขาวิชาดังกล่าว แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิใน
สาขาวิชานั้น ๆ จากมหาวิทยาลัย สถาบันอุดม
ศึกษาอื่น และจากวงการธุรกิจเอกชนขนาด
ของคณะกรรมการแตกต่างกันไป โดยปกติ
ระดับกลุ่มวิชาประมาณ 40 คน ส่วนคณะทำ
งานระดับสาขาวิชาประมาณ 12-30 คน

หน้าที่หลักของคณะกรรมการวิชาเหล่านี้
มี 2 ประการด้วยกัน คือ ประการแรกจะต้องดู
แลเกี่ยวกับมาตรฐานของปริญญาที่สภา CNA
กำหนด โดยถือหลักว่าจะต้องเทียบเคียงได้ไม่
ต่ำกว่ามาตรฐานทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
ต่าง ๆ ประการที่สองทำหน้าที่อนุมัติหลักสูตร
ในสาขาที่รับผิดชอบ โดยจะต้องพิจารณาถึง
คุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการของแต่ละ
หลักสูตร จะต้องตรวจหลักสูตรรายละเอียด
เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาพิจารณาคุณสมบัติของผู้สอน
จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับประสบการณ์ภาคปฏิบัติ
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้น ๆ พิจารณา
เกี่ยวกับมาตรฐานการรับผู้เข้าศึกษา และจะ
ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการสอบไล่ รวม
ทั้งการอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการสอบไล่ภาย
นอก และคณาจารย์ในสถาบันที่ขอรับปริญญา
จากสภา CNAA ด้วย

กิจกรรมหลักของ Council for National
Academic Awards คือ การรับรองวิทยฐานะ
และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
นอกระบบมหาวิทยาลัย โดยการรับรองวิทย
ฐานะสถาบันที่ขอรับรอง และอนุมัติหลักสูตร
การศึกษาที่สถาบันในสังกัด ขออนุมัติเปิดสอน
สภา CNAA ได้กำหนดระเบียบและวิธีดำเนินการ
รับรองวิทยฐานะทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐาน

ฐานการศึกษา และวิธีดำเนินการรับรองมาตรฐาน

กล่าวคือสถาบันการศึกษาที่ขอให้รับรองวิทยฐานะเพื่อการประสาทปริญญา จะต้องเสนอรายงานต่อ CNAA คณะกรรมการประจำสาขาวิชาจะเป็นผู้พิจารณาเอกสารและตรวจสอบกิจการของสถาบันทางด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร รวมทั้งการเยี่ยมชมกิจการเพื่อประเมินสภาพแวดล้อม ความพร้อมทางด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ แล้วก็จะเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการประจำวิชาวินิจฉัย

เมื่อคณะกรรมการประจำกลุ่มวิชาเห็นชอบด้วย จึงจะนำเสนอสภา CNAA อนุมัติการพิจารณาของคณะกรรมการชุดแรกมักจะพิจารณาทั้งรายละเอียดที่ปรากฏในเอกสาร ตรวจสอบความพร้อมของสถาบันและพบปะสอบถามผู้บริหารและคณาจารย์ การรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานของหลักสูตรจะรับรองเพียงช่วงละ 5 ปี และจะต้องพิจารณารับรองใหม่ทุก 5 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ทางสถาบันได้พยายามรักษามาตรฐานการศึกษาให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจตลอดไป

ในปีการศึกษาที่ผ่านมา มีสถาบันอุดมศึกษานอกระบบมหาวิทยาลัยที่สภา CNAA ให้อนุมัติหลักสูตรระดับปริญญา 100 แห่ง ส่วน

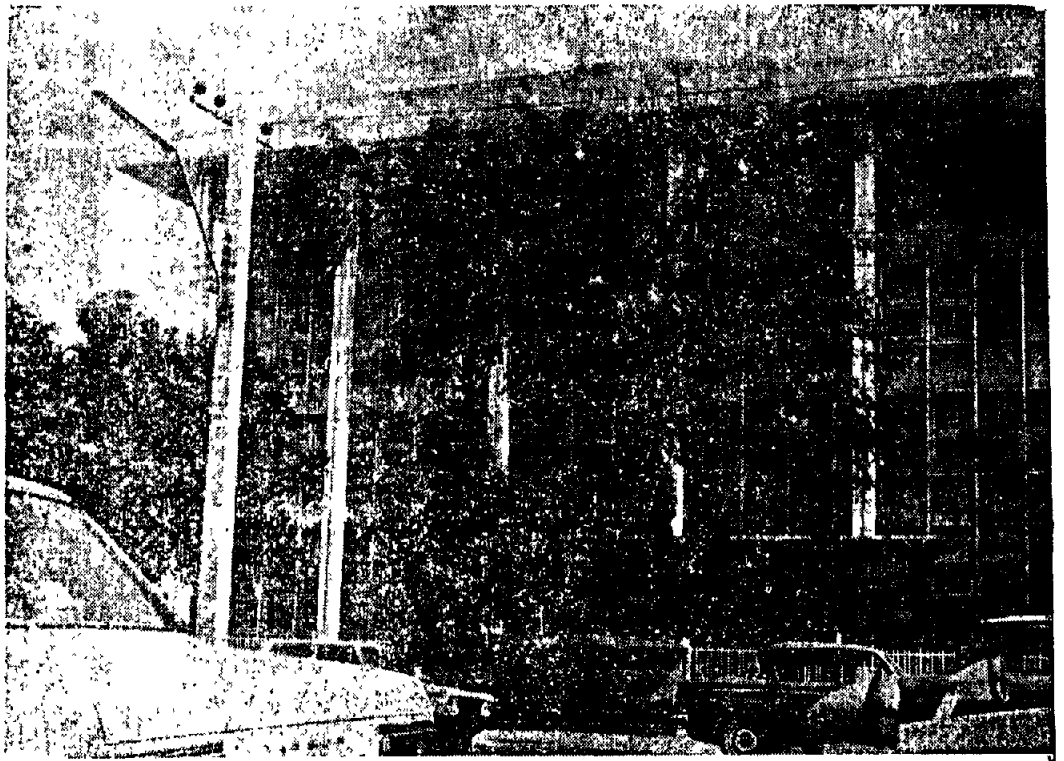
ใหญ่ได้แก่สถาบันประเภทโพลีเทคนิค วิทยาลัยวิชาการศึกษา และวิทยาลัยเฉพาะทางอื่น ๆ ในสถาบันเหล่านี้ CNAA ให้อนุมัติให้เปิดสอนในระดับปริญญาตรี กว่า 500 สาขาวิชา มีนักศึกษารวมกันประมาณ 41,000 คน นักศึกษาเหล่านี้จะต้องลงทะเบียนแรกเข้าศึกษากับ CNAA โดยเสียค่าบำรุง 25 ปอนด์ นอกเหนือจากการลงทะเบียนและค่าบำรุงที่เสียให้กับสถาบัน แหล่งที่มาของรายได้ของ CNAA มีอยู่ 2 แหล่งด้วยกัน คือแหล่งแรกเงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากสถาบันที่ขอให้รับรองปริญญาโดยเรียกเก็บสาขาละ 250 ปอนด์ กับแหล่งที่สองซึ่งได้มาจากเงินค่าลงทะเบียนที่เก็บจากนักศึกษาคนละ 25 ปอนด์ จากแหล่งที่มาของรายได้ทั้งสองแหล่งนี้ทำให้สภา CNAA มีฐานะทางการเงินมั่นคงสามารถรักษาความเป็นกลางและความเป็นอิสระในการดำเนินงานไว้ได้โดยไม่ต้องได้รับความสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาล เพราะมีรายได้จากค่าธรรมเนียมต่าง ๆ พอเลี้ยงตัว นักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร จะได้รับปริญญาจากสภามิใช่จากสถาบัน CNAA แต่ละแห่ง

ขอบข่ายของงานของ CNAA ขยายตัวมากในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ปริมาณสาขาวิชาที่อนุมัติให้เปิดสอนและจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะหลังนี้วิทยาลัย

การศึกษาซึ่งเดิมเคยเป็นสถาบันในเครือของมหาวิทยาลัยเพื่อการประสาทปริญญา ได้ทยอยกันแยกตัวมาขอให้สภา ฯ แห่งนี้รับรองวิทยฐานะเพื่อจะได้ประสาทปริญญาของ CNA หรือมีคณะนั้วิทยาลัยวิชาการศึกษาที่รวมเข้ากับโปตีเทคนิคทำให้ CNAA เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครูระดับปริญญามากขึ้นกว่าเดิม

กล่าวโดยสรุป Council for National Academic Awards มีฐานะเป็นหน่วยอิสระที่ทั้งนี้ขึ้นเพื่อการรับรองวิทยฐานะและประสาทปริญญาแก่สถาบันนอกระบบมหาวิทยาลัย การดำเนินงานของ CNAA น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการ

รับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเป็นอันมาก หน่วยงานระดับชาติมีหน้าที่ทางด้านควบคุมดูแลมาตรฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษาขณะนี้มีหลายหน่วยร่วมกันทำ เช่น คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และสภาการฝึกหัดครู เป็นต้น น่าที่จะมีการพิจารณารวมงานด้าน การรับรองวิทยฐานะและการดูแลมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาไว้แห่งเดียว และใช้วิธีการรับรองวิทยฐานะการรับรองปริญญาทำนองเดียวกันกับที่สภา CNAA ดำเนินงานอยู่เท่าที่พอจะประยุกต์มาใช้ได้ในสภาพการณ์ของสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

การรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษาในประเทศไทย

การรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรในประเทศไทย อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่หลายหน่วยด้วยกัน กล่าวคือ

1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเดิมชื่อว่า สภาการศึกษาแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2512 เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ประการหนึ่ง คือ "พิจารณาการให้ความเห็นชอบหลักสูตรของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาจะต้องเสนอหลักสูตรการศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบก่อน จึงจะเปิดสอนหลักสูตรนั้น ๆ ได้ ความรับผิดชอบครอบคลุมถึงสถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัด ทั้งของรัฐและและเอกชน ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรในระดับปริญญา คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมักจะดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1.1 กำหนดเค้าโครงและขอช่วยตามหลักสูตรระดับปริญญาเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อใช้เป็นแนวทางการประเมินเพื่อให้ความเห็นชอบ

ในขณะเดียวกันกับสถาบันอุดมศึกษาก็ใช้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรด้วย โดยปกติมักจะกำหนดจำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำและชั้นสูงของแต่ละหลักสูตร รวมทั้งการกำหนดส่วนสักระหว่างวิชาศึกษาทั่วไปกับวิชาเฉพาะขั้นต่ำไว้ด้วย

1.2 เมื่อสถาบันอุดมศึกษาเสนอหลักสูตรมาให้พิจารณารับรอง คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็จะแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ เป็นผู้ตรวจหลักสูตรเพื่อนำเอาผลการตรวจวิเคราะห์มาใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรดังกล่าว ในขั้นนี้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอาจขอคำชี้แจงเพิ่มเติมจากสถาบันเจ้าของหลักสูตรนอกเหนือไปจากการพิจารณาเอกสารหลักสูตร

1.3 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานและความเหมาะสมของหลักสูตรนั้น ๆ ถ้าเห็นว่าเหมาะสมแล้วคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็จะให้ความเห็นชอบหลักสูตรโดยไม่มีข้อแก้ไขเพิ่มเติม แต่ถ้าหากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอให้ปรับปรุงแก้ไข สถาบันเจ้าของหลักสูตรก็มักจะต้องนำไปแก้ไขก่อนจะได้รับความเห็นชอบ

การพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรตามวิธีการดังกล่าวนี้ใช้ทั้งสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216, 217 และ 320 ในปี พ.ศ. 2515 เป็นหน่วยงานระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการและกำกับการศึกษาของรัฐและเอกชนในระดับอุดมศึกษา นอกจากที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยก่อนปี พ.ศ. 2515 สภาการศึกษาแห่งชาติได้ทำหน้าที่ประสานงานสถาบันอุดมศึกษาระดับ ประสาท ปริญญาเมื่อมีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้น จึงได้มีการโอนอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษามาเป็นของทบวง ฯ และในประกาศ

ของคณะปฏิวัติฉบับที่ 320 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ก็ได้ระบุให้ทบวง ฯ มีอำนาจหน้าที่ในการ "กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา และแผนพัฒนามหาวิทยาลัย" ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐจึงมีบทบาททางด้านมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ยังคงมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบหลักสูตรอยู่ ถ้าพิจารณาขอบข่ายของหน้าที่ของทบวง ฯ และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็จะพบว่า "ทบวง ฯ กำหนดมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา" และ "คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ให้ความเห็นชอบหลักสูตร" อันที่จริงหน้าที่ทั้งสองนี้เป็นเสมือนด้านหัวด้านท้ายของเหรียญอันเดียวในทางปฏิบัติหน่วยงานทั้งสองก็จะร่วมมือกันโดยฝ่ายทบวง ฯ เป็นผู้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบหลักสูตร แล้วเสนอให้คณะกรรมการการศึกษา ให้ความเห็นชอบ

3. คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน มีหน้าที่ในการพิจารณาคุณวุฒิ เพื่อประโยชน์ของการบรรจุข้าราชการ ก.พ. จะพิจารณารับรองคุณวุฒิ เฉพาะผู้ที่ จบจาก หลักสูตร ที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและทบวง ฯ รับ

รองให้ความเห็นชอบเท่านั้น ถ้าเป็นการศึกษาในประเทศ ในทางปฏิบัติสถาบันอุดมศึกษา จะเสนอหลักสูตรให้ทบวง ฯ และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ความเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วทบวง ฯ หรือคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็จะแจ้งผลการพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อ ก.พ. เพื่อพิจารณาอนุมัติ คือที่ราคาดุสิตให้ ก.พ. จึงเป็นอีกหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการรับรองวิทยฐานะการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปในตัว

4. **องค์การหรือสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ** แม้จะ ไม่มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการรับรองวิทยฐานะและมาตรฐาน แต่เนื่องจากองค์การวิชาชีพมีหน้าที่ตรึงมาตรฐานของอาชีพโดยการออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจ เช่น แพทยสภา เนติบัณฑิตยสภา เป็นต้นทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตนักวิชาชีพในสาขานั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐานของวิชาชีพตามที่องค์การเหล่านี้กำหนด เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา

5. **สถาบันอุดมศึกษา ระดับ ประสาทปริญญาแต่ละแห่ง** ซึ่งโดยปกติจะมีกฎหมายคุ้มครองและให้อำนาจในการกำหนดหลักสูตรเป็นหน่วยงาน สำคัญ ทางด้าน วิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งพัฒนาหลักสูตรแล้ว ยังเป็นแหล่งที่นำ

หลักสูตรไปใช้ จึงถือได้ว่ามาตรฐานการศึกษา อยู่ในมือของสถาบันโดยแท้ การจะวัดมาตรฐานและคุณภาพของการศึกษาจึงจะต้องวัดที่สถาบัน

การจะวัดกันว่าสถาบันอุดมศึกษาใดมีมาตรฐานถึงขั้นหรือไม่ จะต้องมีการรับรองวิทยฐานะสถาบันที่เป็นกิจลักษณะ เท่าที่เป็นอยู่ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบดำเนินการดำเนินการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ถึงแม้โดยหน้าที่สภาการศึกษาแห่งชาติควรจะกระทำได้แต่ก็ยังมีได้ดำเนินการอย่างจริงจัง เมื่อทบวง ฯ รับเอางานการศึกษาชั้นอุดมศึกษามาดำเนินการ ก็มีแนวคิดเรื่องการรับรองวิทยฐานะในแง่ที่เป็นมาตรการในการรักษาคุณภาพและมาตรฐาน แต่ก็ยังอยู่ในขั้นเตรียมการ การดำเนินการที่ใกล้เคียงกับการรับรองวิทยฐานะอย่างมีระบบระเบียบ ก็คือการรับรองมาตรฐานวิทยาลัยเอกชน ซึ่งได้พยายามดำเนินการตามขั้นตอนของการรับรองวิทยฐานะ แต่ก็ยังขาดเกณฑ์มาตรฐานและวิธีการที่รัดกุม จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการรับรองวิทยฐานะกันอีกมาก เพื่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

6. ในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการตรากฎหมายจัดตั้งสภาวิทยาลัยครู และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมให้วิทยาลัยครู

และวิทยาลัยอาชีวศึกษาประเภทต่าง ๆ เปิดสอนระดับปริญญาตรีได้ ทำให้เกิดหน่วยมาตรฐานการศึกษาชั้นอีก 2 หน่วย คือ สภาวิทยาลัยครู และสภาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ซึ่งสภาจะมีอำนาจประกาศปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษาทำนองเดียวกับสภาของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในทางปฏิบัติหลักสูตรระดับปริญญาของสถาบันเหล่านี้จะต้อง ได้รับความ เห็น ชอบ จาก คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติตามมาตรฐานหลักสูตรที่ทบวง ฯ กำหนด แต่การควบคุมดูแลให้การ จัด การ ศึกษา ระดับ ปริญญา เป็น ไปตามมาตรฐานก็อยู่ในความรับผิดชอบของสภา ฯ ดังกล่าว จึงถือได้ว่าสภา ฯ ทั้งสองมีส่วนในการสร้างสรรค์ จรร โลง คุณ ภาพ และ มาตรฐาน ของ การ ศึกษา ระดับ ปริญญา ด้วย

ในทรรศนะของผู้เขียนเห็นว่า หน่วยรับรองวิทยฐานะ และ มาตรฐาน การอุดมศึกษา สำหรับประเทศไทย น่าจะมีหน่วยงานกลางระดับชาติเพียงหน่วยเดียวทำหน้าที่ด้านนี้เมื่อ

การปฏิรูปการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วระบบอุดมศึกษาจะมีเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น เพราะสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดตกมาแนวปฏิรูป อันได้แก่วิทยาลัยชุมชน และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งวิทยาลัยเอกชน จะขึ้นอยู่กับสังกัดเดียวกันคือ ทบวงอุดมศึกษา ซึ่งกลายสภาพมาจากทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ถ้ากรณีเป็นเช่นนั้น หน่วยงานกลางระดับชาติที่จะรับผิดชอบด้านมาตรฐานและการรับรองวิทยฐานะก็คือทบวงอุดมศึกษานั้นเอง

ระบบการรับรองวิทยฐานะที่เหมาะสมกับระบบการศึกษาของไทย น่าจะเป็นระบบที่รวมเอาการรับรองวิทยฐานะสถาบัน (Institutional Accreditation) และการรับรองหลักสูตรการศึกษา (Professional or Specialized Accreditation) ไว้ด้วยกันไม่จำเป็นต้องแยกอย่างในสหรัฐอเมริกา หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ ลักษณะ ใกล้เคียง ไป ทาง ระบบ Validation ของอังกฤษ.